

בעקבות יומן תצפית המתעד קינון של ירגזים

מבוא

יחידה זו מציעה רצף מובנה של פעילויות המתקשרות לנושא ציפורי הבר בהקשר הכולל, ומתמקדת במקרה פרטי: קינון הירגזי.

היחידה מתבססת במיוחד על מצגת מקורית שיצר יהודה כץ. המצגת מתעדת קינון של ירגזים בחצר ביתו שנערך בשנת 2010.

לפעילויות המוצעות יש זיקה לטיפוח מיומנויות של כישורי שפה וכישורים חברתיים. מבחינת תכנית הלימודים במדע וטכנולוגיה לבית הספר היסודי - היא מציבה מטרות שניתן לייחס אותן להתמקדות בציפורי הבר.

להלן ציטוטים מתוך [מטרות תכנית הלימודים במדע וטכנולוגיה לבית הספר היסודי](#):

כיתות א- בתחום התוכן: עולם היצורים החיים בסביבה הקרובה:

- הכרת צמחים ובעלי חיים בסביבה הקרובה.
- הכרה והבנה של צרכים חיוניים לקיומם של יצורים (מים, מזון, אוויר ותנאים מתאימים).
- הכרת מגוון של בעלי חיים בסביבות גידול שונות (דגים, עופות).
- הכרת המבנה, אורח החיים ותנאי גידולם של בעלי חיים.
- טיפוח יחס חיובי והתנהגות הולמת כלפי בעלי חיים.

כיתות ג-ד

- מבנה היצורים ואורח חייהם מותאמים לסביבתם. לדוגמה: מבנה עופות, מזונם ותופעת הנדידה.

כיתות ה-ו

- מגוון ומורכבות בעולם החי (מהירודים אל המורכבים).
- הכרת חברות צמחים ובעלי חיים ומאפייניהן.

פעילויות:

הפעילויות המוצעות ביחידה הן מבחר מצומצם מתוך שפע אפשרויות. ניתן להתבסס על הפעילויות המוצעות ולהמשיך לפתח אותן בהתאמה לשכבת הגיל ולשאר מאפייני הלומדים.

מה נמצא ביחידה?

- הצעות לפעילות מטרימה.
- צפייה במצגת.
- למידה בקבוצות.
- סיכום.
- רשימת מקורות.

הצעות לפעילות מטרימה:

- לבקש מהתלמידים להביא תיעוד מקורי: לברר האם מישהו מבני המשפחה, השכנים או הקהילה עקב מקרוב אחר קינון של ציפורים ותיעד את המעקב בכתב או בצילום.
- לחפש סרטונים איכותיים ב you tube או באתרי אינטרנט אחרים, ולהביא קישור על מנת להציגו בכתה.

לדוגמא: סרטונים ב- you tube:

- <http://www.youtube.com/watch?v=C3Va62QIdzk>

מורה לאנגלית מתיכון הדסים מתארת (באנגלית ברורה) פרויקט של בניית תיבות קינון לירגוזים. אורך הסרטון 3.40 דקות.

- <http://www.youtube.com/watch?v=QDryI0hcHOE>

תיעוד במבט מלמעלה של בקיעת גוזלי ירגוזי מביצים בקן.

אורך הסרטון 50 שניות.

שיעור ראשון - שיתוף בדוגמאות שהביאו התלמידים

לשתף בספורים ובדוגמאות שהובאו.

ניתן לדון בשאלות:

- מה מיוחד בכל צורת תיעוד.
- מה היתרונות ומה החסרונות של תיעוד מסוגים שונים : כתוב, מצולם, מוסרט.

שיעור שני - צפייה במצגת

המצגת המקורית שיצר יהודה כץ כוללת תיעוד באמצעות טקסט וצילומים.

המצגת מהווה יומן תצפית לקינון של ירגזים בחצר הבית.

התיעוד נערך בשנת 2010. משך זמן ההתבוננות: 7 – 10 דקות.

<http://www.youtube.com/watch?v=dFBVWRyMDO8>

הצעות לפעילויות במהלך הצפייה:

בשלב מסוים ניתן לעצור ולשאול שאלות הבהרה ושחזור:

מה למדתם על הירגזי עד כה? (על המראה שלהם, גודל, צבעים, בחירת הקן, בניית הקן, מזון).

בכל אלה יש אינפורמציה רבה עוד לפני ההטלה של ביצים וההמשך.

אפשר גם לשאול שאלות לארגון החשיבה לקראת ההמשך: מה לדעתכם יקרה כעת?

הצעות לפעילויות לאחר הצפייה במצגת:

1. מטלה אישית בכתב:

- סכמו את ההתרשמות שלכם מן המצגת.
  - איזו כותרת תתנו למצגת זו? מדוע?
  - אילו רגעים במצגת עניינו אתכם?
  - איזה מידע חדש רכשתם בעקבות הצפייה במצגת?
2. לחלק דף מידע על הירגזי, ולאחר בו פרטים שרלוונטיים למה שנראה במצגת. (בסיס לדף המידע ניתן למצוא בסעיף המקורות שבסוף היחידה).

3. **שעורי בית:**

א. לחזור ולצפות במצגת גם בבית.

ב. לנסח שאלות מעניינות.

הצעות ללמידה לעומק בקבוצות למידה:

א. בדיקה של השאלות שהציעו הילדים ודיון בפוטנציאל הטמון בשאלות אלה.

להלן דוגמאות לשאלות:

- למה מטילה הירגזית ביצה אחת בלבד ליום?
- מה הוא מזונם של הירגזים המקננים? מדוע?
- לשם מה מצייצים/מזמרים הירגזים?
- מדוע לירגזים נוצות צבעוניות? מדוע שונה צבעם של הזכר והנקבה אצל הירגזים?
- איך נראית תיבת קינון? מה קובע את גודל הפתח של התיבה?
- איך נראה מתקן להאכלת ירגזים? מדוע?

ב. ניתן לארגן את הילדים לקבוצות למידה המתמקדות בנושאים מרכזיים.

להלן דוגמא לארבעה נושאים ולמקורות מידע הנוגעים להם מתוך רשימת המקורות המוזכרים בסוף היחידה:

1. **חיי חברה אצל הציפורים – יתרונות מול חסרונות + ואיך זה אצל הירגזי?**

מקורות לנושא זה:

• זיו, 1996 : עמוד 28-30.

• זיו, 2010 : http://www.aboutisrael.co.il/heb/site.php?site_id=966&parent_id=311

• ליפשיץ ולהב באתר המרכז לטיפוח ציפרי הבר בחצר הבית : לינה מקובצת:

<http://www.yarbirds.org.il/daf/roosting/roosting%20site.htm>2. **בונים קינים + ואיך זה אצל הירגזי?**

מקורות לנושא זה:

- זיו, 1996 : עמ' 30 – 36.
- זיו, 2010 : http://www.aboutisrael.co.il/heb/site_intro.php?site_id=318&parent_id=311
- על קינון ותיבות קינון באתר המרכז לטיפוח ציפרי הבר בחצר הבית

http://www.yardbirds.org.il/food/food_nesting.htm

3. זגירה וטיפול בצאצאים + ואיך זה אצל הירגזי?

מקורות לנושא זה :

- זיו, 1996 : עמ' 26 – 39.
- זיו, 2010 : http://www.aboutisrael.co.il/heb/site.php?site_id=318&parent_id=311
- זילברמן, 2004 : עמ' 13.

4. תקשורת אצל הציפורים + ואיך זה אצל הירגזי?

מקורות לנושא זה :

- זיו, 1996 : עמ' 20 על צבע העופות ; עמ' 24 על שירה וקריאה.
- זיו, 2010
- http://www.aboutisrael.co.il/heb/site_intro.php?site_id=960&parent_id=311 : קולות שירת הציפורים באתר המרכז לטיפוח ציפורי הבר בחצר הבית

<http://www.yardbirds.org.il/mazeget/Birds%20voices.htm>

סיכום

- כל קבוצה תכין סיכום לנושא אותו למדה, למשל באמצעות מצגת. הסיכום או המצגת יהיו נגישים לכל תלמידי הכתה.
- אפשר לחזור ליומן התצפית המתועד – המצגת על קינון הירגזי – ולדון בנושאים שנלמדו
- לאור התיעוד המוצג במצגת.
- אפשר לבחון על אילו שאלות שנכתבו על ידי התלמידים ניתן מענה ועל איזה לא.

מקורות

ספרים:

בר עמוס, (1997). *ציפורי אגדה*. תל אביב: ידיעות אחרונות. (עמ' 76 – ירגזי מצול).

זיו חני, (1996). *אל הציפורים*. תל אביב: ידיעות אחרונות וספרי חמד בשיתוף עם החברה להגנת הטבע.

זילברמן יונה, (2004). *מדריך הציפורים לילדים ונוער*. בן שמן: מודן בשיתוף החברה להגנת הטבע.

אתרים ליחידה:

ביה"ס אדם וסביבה, קיבוץ געש (2005). *מרכז המשאבים*. כניסה 29 ספטמבר, 2010:

<http://adsv.go.cet.ac.il/go/forums/template.asp?Asp=404&nSubProjectID=0&bFillMsgFields=False&nSID=1029&GID=6648&nOwnerID=212062&nFillterUserID=0>

האגף לתכנון ולפיתוח תכניות לימודים, משרד החינוך (תשנ"ט). *תכנית הלימודים במדע ובטכנולוגיה*.

כניסה 5 ספטמבר, 2010:

http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/Tochniyot_Limudim/science_tech/Techanim/OlamYetzurim

היל, ג'ניפר. *ציפורימפו*: יתרונות רפואיים בהאכלת ציפורי בר. כניסה 29 ספטמבר,

2010: <http://www.one-line.co.il/birds/article.html>

(מאמר על ארבעה רווחים אישיים מטיפול בציפורי בר בחצר הבית).

המרכז הבינלאומי לחקר נדידת הציפורים בלטרון ומרכז הצפרות הישראלי (2010). *אתר הצפרות*

הישראלי. כניסה 29 ספטמבר, 2010:

<http://www.birds.org.il/862-he/Birding-Israel.aspx>

(מידע על הירגזי באתר הצפרות הישראלי).

המרכז לטיפוח ציפורי הבר (2010). המרכז לטיפוח ציפורי הבר בחצר הבית. כניסה 6 ספטמבר, 2010 :
http://www.yarbirds.org.il/food/food_nesting.htm

(הסברים איך להכין באופן עצמאי מתקני האכלה לציפורי הבר בחצר הבית – לשונית האכלה וקינון).

http://www.yarbirds.org.il/daf/great%20tit/parus_major.htm

(לקט תמונות והסברים אודות ירגזי מצוי).

<http://www.yarbirds.org.il/daf/roosting/roosting%20site.htm>

(לינה מקובצת).

המשרד לאיכות הסביבה. סבבה - אתר הילדים של המשרד לאיכות הסביבה. כניסה 6 ספטמבר, 2010 :

<http://sababa.sviva.gov.il/forums/birds.asp?Asp=401&nOwnerID=0&nSubProjectID=0&bFillMsgFields=False&FID=52700&nFillterUserID=0&Com=10&sSearchText>

(לשונית "ציפורה נחמדתי").

זיו, חני (2010). על ישראל. כניסה 5 ספטמבר,

2010 : http://www.aboutisrael.co.il/heb/site_intro.php?parent_id=311

(מאגר מידע על ציפורים בישראל).

כץ, יהודה (2010). קינן ירגזים – הרצליה, 2010. כניסה 5 ספטמבר,

2010 : <http://www.youtube.com/watch?v=dFBVWRyMDO8>

עמותת סנונית, האוניברסיטה העברית. סנונית לעוף רחוק יותר מהדמיון - "משחק הנדידה". כניסה 29

ספטמבר 2010 : <http://www.snunit.k12.il/vmuseum/birds/play.htm>

קראוזה, אורי (2010). גינה עם מעוף. כניסה 5 ספטמבר, 2010 : <http://www.birdsandgardens.co.il>

(אתר של אגרונום המתמחה בגינון המותאם לציפורים. קיימת לשונית "כן לציפור").

היחידה פותחה ע"י ד"ר רימונה כהן מרכז תכנון לימודים הוראה והערכה, מכללה אקדמית בית ברל.

© כל הזכויות שמורות